

Nr 5.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om Konungens rätt att sluta fördrag med främmande makter, inträda i krig och träffa fredsuppgörelse.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 6 i första kammaren av herr *Öhman* och nr 7 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Luleå m. fl. yrkas, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag om sådan förändring av regeringsformen att Konungen icke utan att först ha inhämtat riksdagens godkännande kan sluta fördrag med främmande makter, inträda i krig och träffa fredsuppgörelse».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Ursprungligen lade 1809 års regeringsform de utrikespolitiska avgörandena så gott som helt i Konungens hand. Några särskilda stadganden om medbestämmanderätt för riksdagen funnos ej, och riksdagen hade knappast andra möjligheter att öva inflytande på utrikespolitiken än de som kunde ligga i dess makt över statsregleringen. I det stora hela förblevo 1809 års grundlagsbestämmelser i förevarande avseende gällande till år 1921.

Detta år vidtogos ändringar, varigenom rätten att ingå överenskommelse med främmande makt blev delad mellan Konung och riksdag. Konungen skall enligt den sedan år 1921 gällande lydelsen av regeringsformen § 12 underställa riksdagen traktat, vilken angår fråga, som riksdagen äger allena eller med Konungen avgöra. Därjämte är stadgat, att överenskommelse av större vikt skall föreläggas riksdagen, även om den ej gäller sådan fråga. I överenskommelsen skall intagas förbehåll varigenom dess giltighet göres beroende av riksdagens bifall. Om i något fall rikets intresse skulle kräva, att traktat av sistnämnda slag avslutas utan riksdagens hörande, må det ske; härvid skall dock utrikesnämnden eller, enligt ett tillägg i paragrafen år 1949, utrikesutskottet erhålla tillfälle att yttra sig, innan överenskommelse ingås. Även må erinras om det år 1921 införda stadgandet i regeringsformen § 54, enligt vilket Konungen i alla utrikespolitiska frågor av större vikt skall rådgöra med utrikesnämnden före avgörandet.

Enligt utskottets mening äro här nämnda stadganden rörande riksdagens medbestämmanderätt vid ingående av traktater i princip väl avvägda. I vad mån överenskommelser skola föreläggas riksdagen blir visserligen till icke oväsentlig del beroende av Kungl. Maj:ts bedömande; att uppdraga gränslinjer som bättre säkerställa riksdagens inflytande torde emellertid vara mycket vanskligt. I detta sammanhang vill utskottet erinra om den garanti mot missbruk som ligger i statsrådets konstitutionella ansvarighet. Utskottet föranledes därför icke att på de skäl, som anföras i motionerna, tillstyrka utredning om ändrade grundlagsstadganden rörande rätten att ingå överenskommelse med främmande makt.

Enligt regeringsformen § 13 tillkommer det Konungen att börja krig och sluta fred. Föredragningen förutsättes ankomma på Konungen, och statsråden åläggas särskilt att var för sig till protokollet avgiva yttranden. Konungens bestämmanderätt beträffande krig och fred begränsas av vissa konstitutionella rättigheter, som tillkomma riksdagen. Särskilt må nämnas den allmänna garanti för riksdagens inflytande, som ligger i riksdagens finansmakt och i att riksdagens inkallande enligt regeringsformen § 74 är en nödvändig förutsättning för rekvisitionsrättens begagnande, liksom också enligt 28 § 2 mom. värnpliktslagen för värnpliktigas användande utom riket.

Förslag till sådan ändring av regeringsformen § 13 att riksdagen tillförsäkras medinflytande vid beslut om krig eller fred ha vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Efter en riksdagsskrivelse i frågan år 1924 (nr 154) tillkallades en sakkunnig som år 1926 avgav betänkande, innehållande bl. a. alternativa förslag till vissa ändringar i gällande grundlagsbestämmelser. Något förslag till ändring av § 13 förelades emellertid ej riksdagen. Som skäl härför anförde justitieministern i ett uttalande i en proposition i annat ämne vid 1928 års riksdag (nr 115), att det rådde oklarhet om innebörden av de förpliktelser, som vore förenade med Sveriges dåvarande medlemskap i Nationernas Förbund. Detta justitieministerns yttrande föranledde icke något uttalande av konstitutionsutskottet (utl. nr 37).

Härefter och fram till år 1952 har frågan om ändring av regeringsformen § 13 icke behandlats av riksdagen. Detta synes visa, att det under denna tidrymd icke ansetts medföra några väsentliga praktiska olägenheter att lämna § 13 oförändrad. Mot bakgrunden av de nya former för militära sanktioner, i vilka Sverige såsom medlem av Förenta Nationerna kan föranlätas delta, kan det däremot måhända finnas anledning att underkasta grundlagsbudet en revision. Spörsmålet om de praktiska konsekvenserna av detta medlemskap är emellertid för närvarande föremål för utredning inom försvarsdepartementet. Till följd härav anser sig utskottet sakna anledning nu föreslå utredning om ändrad lydelse av regeringsformen § 13.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att motionerna I:6 och II:7 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1952.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Gottfrid Karlsson*, Karl August Johanson, Elmgren, Gustav Emil Andersson*, Herlitz*, Lindén, Hällgren, Fritiof Karlsson och Hansson; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, von Friesen, Fast*, Norén, Swedberg, Spångberg, Nolin, Jonsson i Haverö och Olsson i Mora.

---

* Ej närvarande vid justeringen.